

จิตสำนึกในหน้าที่ของความเป็นครู

CONSCIOUSNESS OF TEACHER DUTY

ภควัต ศรียารัตน์*

Pakawat Sriyarat

ธีระวัฒน์ แก้วลังกา**

Theerawat Kaewlangka

ณฤณีย์ ศรีสุข***

Narunee Srisuk

บทคัดย่อ

การมีจิตสำนึกสำหรับความเป็นครูนั้น เป็นสิ่งที่ครูทุกคนควรพึงมีติดตัวอยู่ตลอดเวลา การตระหนักถึงบทบาทและหน้าที่ของครูในการปฏิบัติงานด้วยความจริงจัง มีความรับผิดชอบ ทำหน้าที่อย่างเต็มความสามารถ และมีความศรัทธาในวิชาชีพของตน ซึ่งผู้เป็นครูจึงต้องควบคุมและเข้มงวดกับตนเองอย่างมาก ในด้านความรู้ความสามารถ เทคนิควิธีการสอน ความประพฤติ และคุณธรรม ในการใช้เป็นเครื่องกำหนดสติในการกระทำใดๆ ของตน เพื่อระงับอารมณ์ ความรู้สึก และพฤติกรรมในทางที่ไม่ดี ก็จะส่งผลให้สามารถปฏิบัติตนได้อย่างเหมาะสมกับภาพลักษณ์ของความเป็นครูที่ดี เพราะหน้าที่ครู คือ ผู้สั่งสอนให้ศิษย์เป็นคนดี มีความรู้ ดังนั้นเมื่อเข้าสู่วิชาชีพครูแล้วจะต้องตระหนักถึงจิตสำนึกของความเป็นครูให้ชัดเจน

คำสำคัญ: ความมีจิตสำนึก, ความเป็นครู

ABSTRACT

The conscious that all teachers should always bring for being teachers: Recognizing on role and duties, responsible in performing tasks in sincerely, faith in the profession and act as full ability. Teachers must be self-control and very strict in the field of knowledge and teaching techniques also be morals and virtues use as mind-machine in any actions. Must be self-control if there are some bad emotions feeling, they must be appropriately suspend negative feeling, negative thinking, bad

* อาจารย์ประจำหลักสูตรการสอนพระพุทธศาสนาและจิตวิทยาการแนะแนว มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์นครลำปาง

** อาจารย์ประจำสาขาวิชารัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์นครลำปาง

*** อาจารย์ประจำหลักสูตรการสอนพระพุทธศาสนาและจิตวิทยาการแนะแนว มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์นครลำปาง

emotions and behaviors Therefore, good for the teacher's image, they must teach students to be goodness and knowledgeable. When entering the teacher's profession, they should be clearly conscious awareness in being teachers.

Keywords: Consciousness, Teacher.

บทนำ

ครู (Teacher) คือ ผู้ที่ทำหน้าที่ในการสอน อบรม ให้ความรู้ ไม่ว่าจะเป็นการสอนทั้งทางตรง และทางอ้อม ครูที่ทำหน้าที่ในการสอนที่โรงเรียนจะต้องเป็นผู้ที่มีวิชาความรู้ ความสามารถ อีกทั้งยังต้องมีทักษะการเป็นครูมืออาชีพตามที่กระทรวงศึกษาธิการกำหนด ซึ่งผู้ที่จะเป็นครูที่ดีได้นั้นจะต้องมีคุณสมบัติของ “ความเป็นครู” เป็นแบบอย่างที่ดี ที่จะให้ความรู้ และอบรมสั่งสอนนักเรียนได้ เป็นต้นแบบที่ให้นักเรียนทำตาม ในทางที่ถูกต้องที่ควร ซึ่งผู้ได้ให้ความหมายของครูว่า เป็นบุคคลผู้ทำหน้าที่ในการอบรมสั่งสอน ถ่ายทอด วิชาความรู้และวัฒนธรรมของสังคมให้กับศิษย์ เพื่อให้เกิดความรู้และทักษะในด้านต่างๆ แนะนำหรือชี้แนะ แนวทางในการดำรงชีวิตแก่ศิษย์ ให้ศิษย์เป็นผู้ที่มีศีลธรรม จริยธรรมตามที่พึงปรารถนาของสังคม¹ และครู จะต้องรู้ว่าตนมีหน้าที่อะไร ประพฤติและปฏิบัติตนอย่างไร ต้องมีความรู้ ทักษะและกระบวนการในการ ประกอบวิชาชีพอ่างไร นอกจากนี้ยังต้องมีความรักในวิชาชีพ รู้จักการประเมินตนเอง เข้าใจในความมุ่งหมายของการเป็นครูอย่างแท้จริงว่าครูเป็นอย่างไร มีหน้าที่รับผิดชอบอะไร² เพื่อเป็นแบบอย่างที่ดีแก่บุคคลทั่วไปให้เหมาะสมกับอาชีพที่สังคมยอมรับในการเป็นวิชาชีพชั้นสูง

คำว่า “ครู” หรือ “อาจารย์” แม้โดยรูปแบบจะมีการแบ่งเป็นกลุ่มระดับตามลักษณะของงาน และระดับ การศึกษาที่ตนมีบทบาทหน้าที่ก็ตาม เช่น ครูประจำชั้น ครูสอนในหมวดวิชาต่างๆ ครูชำนาญการ เป็นต้น แต่โดยเนื้อแท้แล้วครูต้องมีคุณสมบัติ 3 ประการ คือ 1) มีความรู้ที่ดี 2) มีความประพฤติที่ดี และ 3) มี คุณธรรม³ ฉะนั้นหากครูขาดคุณสมบัติใดคุณสมบัติหนึ่งแล้ว อาจทำให้ครูละเลยไม่ศึกษาหาความรู้เพื่อนำมาใช้ในการพัฒนาการเรียนการสอน มีพฤติกรรมที่ก้าวร้าว วางตัวไม่เหมาะสม หุนหัน และขาดความรับผิดชอบต่อหน้าที่ เป็นต้น

อาจกล่าวได้ว่า ครูที่ขาดจิตสำนึก จะไม่สามารถหาแนวทาง หรือสำรวจทางเลือกในการแก้ไขปัญหา ตรวจสอบข้อผิดพลาด และหาวิธีการวางแผนที่ดีได้ ซึ่งสอดคล้องกับคำกล่าวของฟาร์ติง (Farthing)⁴ ที่กล่าวว่า จิตสำนึกเป็นโครงสร้างทางความคิดที่ลึกซึ้งเป็นภาวะตื่นตัว (Wakefulness) เป็นสิ่งที่ควบคุมระบบการทำงานของร่างกาย (Executive Control System) เช่น การตัดสินใจ การแสดงออกของอารมณ์และพฤติกรรม

¹ รัศมี สีหะนันท์, “การประเมินสมรรถนะความเป็นครูของข้าราชการครู สังกัด สำนักงานเขต พื้นที่ การศึกษาอุบลราชธานีเขต 3”. การศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง กศ.ม., (การศึกษาเพื่อพัฒนา), (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี, 2551), หน้า 49.

² สุวสา ยอดกมล. **รู้ครูรู้นักเรียน**. ภาควิชาหลักสูตรและการสอน คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, 2552, หน้า 7.

³ นฤมล บุณนิ่ม, จากภูมิปัญญาครูไทยสู่การพัฒนาครู. วารสารวิทยากร. 100(12), 2545. หน้า 1.

⁴ Farthing. (1992: 5-9 อ้างถึงใน ชฎาภา ประเสริฐทรง ชฎาภา ประเสริฐทรง. “ประสิทธิผลของการใช้รูปแบบการให้คำปรึกษากลุ่มพฤติกรรมมารู้ คิดเพื่อเสริมสร้างจิตสำนึกในการป้องกันโรคเอดส์”. วิทยานิพนธ์การศึกษาดุษฎีบัณฑิต กศ.ด. (จิตวิทยาการให้คำปรึกษา), (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, 2554). หน้า 2.

เป็นต้น อีกทั้งยังทำหน้าที่กำกับเนื้อหาของความคิด (Regulation of Sequences of Thought) นอกจากนี้จิตสำนึกจะทำงานอย่างมีเป้าหมาย เพื่อให้ได้ระบบการทำงานที่ดี และมีแนวโน้มที่จะแก้ไขพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสม เพราะการมีจิตสำนึกเป็นการแสดงความรับผิดชอบต้อปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้น (Chalmers)⁵ ซึ่งอาจจะสามารถสรุปได้ว่า การมีจิตสำนึกความเป็นครู จะทำให้บุคคลนั้นสามารถในการควบคุม และกำกับความคิดของบุคคลที่ประกอบวิชาชีพครู ทำให้บุคคลมีการตัดสินใจ แสดงออกของพฤติกรรมที่เหมาะสม สอดคล้องกับบทบาทหน้าที่ และมีคุณธรรมที่เหมาะสมกับบุคคลที่ประกอบวิชาชีพครู

จิตสำนึก

สำหรับความสำคัญของจิตสำนึกนั้นได้มีผู้ให้ความหมายไว้หลายท่าน อาทิเช่น ภาณุ วังโส⁶ กล่าวว่า จิตสำนึก คือ ส่วนที่เป็นความรู้ในอารมณ์ที่เกิดขึ้น 6 ทาง ซึ่งประกอบด้วย ทางการมองเห็น ทางการฟัง ทางการดมกลิ่น ทางการลิ้มรส ทางด้านร่างกาย และทางด้านจิตใจ ซึ่งแต่ละอย่างแสดงความแตกต่างในการรับรู้ และเข้าใจความเป็นจริงที่แตกต่างในการเกิดทุกข์หรือการทำให้ทุกข์น้อยลง และเมื่อทุกข์น้อยลงแล้ว ความจริงของชีวิตก็จะปรากฏและการเข้าใจชีวิตอย่างถ่องแท้ก็จะเกิดขึ้น ส่วนพัชรา บัทมสิงห์⁷ กล่าวถึงจิตสำนึก คือ สภาวะที่เป็นส่วนประกอบของโครงสร้างทางความคิดที่ลึกซึ้งของบุคคล สามารถเห็นได้จากการกระทำที่มีต่อตนเองและผู้อื่น ในด้านของความรู้สึกนึกคิดที่มีต่อเหตุการณ์ต่างๆ ทางสังคม และตระหนักถึงความสำคัญของปัญหาที่มีผลกระทบต่อตนเอง ต่อสังคมโดยรวม อันจะส่งผลต่อผู้คนส่วนใหญ่ จิตสำนึกที่ดีในตัวบุคคลจะส่งผลให้มีการแสดงออกที่ดีหรือพฤติกรรมปฏิบัติที่มีความเหมาะสม ตลอดจนแนวทางแก้ไขสภาวะการณนั้นให้เกิดประโยชน์ต่อตนเอง และส่วนรวมได้ และสาธิตา สาราณมย์⁸ กล่าวว่า จิตสำนึก คือ สภาวะที่เป็นส่วนประกอบของโครงสร้างทางความคิดที่ลึกซึ้งของบุคคล ซึ่งเกิดจากการหล่อหลอมและพื้นฐานการอบรมเลี้ยงดูของครอบครัว สภาพแวดล้อมของแต่ละบุคคลได้เจริญเติบโต โดยไม่มีการเปลี่ยนแปลงไป ซึ่งจิตสำนึกของแต่ละบุคคลสามารถเห็นได้จากการกระทำนั้นๆ ที่ส่งผลต่อตนเอง ต่อบุคคล และสังคม ทั้งในด้านของความรู้สึกที่มีต่อปรากฏการณ์ต่างๆ ทางสังคม อันจะส่งผลต่อคนส่วนใหญ่ให้เกิดการแสดงออกที่ดี มีพฤติกรรมที่เหมาะสม มีแนวทางการแก้ไขสภาวะการณที่เกิดประโยชน์ต่อตนเองและผู้อื่นได้

การให้ความหมายดังที่กล่าวมาข้างต้น สามารถสรุปได้ว่า จิตสำนึก (Consciousness) คือ การที่ตนเองรู้ตัวว่าตนเองคือใคร อยู่ที่ไหน ต้องการอะไร หรือกำลังรู้สึกอย่างไรต่อสิ่งนั้น เมื่อแสดงพฤติกรรมออกไปก็จะมีผลกตามเหตุและผล หรือแสดงพฤติกรรมตามแรงผลักดันจากภายนอก ที่มีความสอดคล้องกับ

⁵ Chalmers. (1996: 17-19 ; 2004: 638 อ้างถึงใน ชฎาภา ประเสริฐทรง. “ประสิทธิผลของการใช้รูปแบบการให้คำปรึกษากลุ่มพฤติกรรมความรู้ คิดเพื่อเสริมสร้างจิตสำนึกในการป้องกันโรคเอดส์”. วิทยานิพนธ์การศึกษาศาสตรบัณฑิต กศ.ด. (จิตวิทยาการให้คำปรึกษา), (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, 2554). หน้า 2.

⁶ ภาณุ วังโส, เกินกว่าพรอยด์จะจินตนาการ. พิมพ์ครั้งที่1, (กรุงเทพมหานคร: My Bangkok Publishing House, 2549), หน้า 56.

⁷ พชรา บัทมสิงห์, “จิตสำนึกของนิสิตมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ที่มีต่อการชำระคืนเงินกองทุนเงินให้กู้ยืมเพื่อการศึกษา”. วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต กศ.ม. (การอุดมศึกษา), (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, 2550), หน้า 12.

⁸ สาธิตา สาราณมย์, “การพัฒนาแบบวัดจิตสำนึกการอนุรักษ์ทรัพยากร สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร”. วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต กศ.ม. (การวัดผลการศึกษา), (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, 2553), หน้า 9-10.

หลักแห่งความเป็นจริง (Principle of Reality) จิตสำนึกเป็นระดับเหตุผลภายในจิตใจ อันจะส่งผลต่อการแสดงออกของพฤติกรรมนั้นๆ โดยเลือกแล้วว่าจะทำหรือไม่ทำอะไร ซึ่งเป็นความสามารถในการระลึกได้เกี่ยวกับตำแหน่งและหน้าที่ของตัวเองภายใต้โครงสร้างของสังคม ดังที่เราจะได้ยินบ่อยๆ ว่า จิตสำนึกแห่งความเป็นครู จิตสำนึกของการเป็นคนดี จิตสำนึกของพลเมือง จิตสำนึกสาธารณะ จิตสำนึกรักสิ่งแวดล้อม จิตสำนึกจึงมีความเกี่ยวข้องกับคุณธรรม และจริยธรรมของบุคคลนั้นๆเอง การที่บุคคลจะมีคุณธรรม จริยธรรม และมีจิตสำนึกที่ดี จึงจำเป็นต้องมีการอบรมสั่งสอนหรือมีการซึมซับประสบการณ์ต่างๆ จากครอบครัว สังคม หรือสภาพแวดล้อม โดยผ่านการกระทำที่ดีหรือเรียกได้ง่ายๆ ว่า จิตสำนึกที่ดี นั่นเอง

จากความหมายของจิตสำนึกจะเห็นได้ว่า จิตสำนึกเป็นภาวะทางจิตใจ อารมณ์ ความคิด ความรู้สึก ในการที่จะควบคุมให้บุคคลประพฤติปฏิบัติในสิ่งที่ถูกต้องและเหมาะสม ดังนั้นแนวคิดทฤษฎีที่มีความเกี่ยวข้องกับจิตสำนึก ได้แก่ แนวคิดทฤษฎีจิตวิเคราะห์ของซิกมันด์ ฟรอยด์ (Sigmund Freud) เพราะมีความเกี่ยวข้องกับโครงสร้างของบุคลิกภาพที่จะสามารถควบคุมตนเองให้ประพฤติ ปฏิบัติในทางที่ถูกที่ควรด้วยการมี Ego และ Superego ของแต่ละบุคคลนั้น การประพฤติในสิ่งที่ถูกต้องนั้นเป็นคุณลักษณะของการมีคุณธรรม จริยธรรมที่ดี ดังนั้นคุณธรรมและจริยธรรมจึงเป็นส่วนที่เกี่ยวข้องกับการมีจิตสำนึกที่ดี

การที่จะเกิดจิตสำนึกได้นั้น เป็นขั้นตอนหนึ่งที่สามารถพัฒนาทางความคิดและจิตใจ เพื่อให้เกิดการกระทำที่แสดงถึงการมีจิตสำนึกที่ดี โดยเฉพาะอย่างยิ่งการมีสติสัมปชัญญะที่รู้ตนเองตลอดเวลาว่ากำลังคิดอะไร ทำอะไร สามารถกำหนดจิตใจให้ประพฤติ ปฏิบัติในสิ่งที่ดีงาม นอกจากนี้การที่บุคคลมีทัศนคติที่ดีต่อตนเอง และต่อวิชาชีพในทางบวกจะทำให้เกิดความเชื่อมั่นในตนเอง เห็นความสำคัญในคุณค่าของตนเอง และวิชาชีพจะสามารถส่งเสริมให้เกิดจิตสำนึกที่ดีต่อการปฏิบัติหน้าที่ได้ (ศิริพันธ์ เวชสิทธิ์)⁹

โดยแนวคิดพื้นฐานของทฤษฎีจิตวิเคราะห์สามารถแบ่งจิตสำนึกเป็น 3 ระดับ ได้แก่

1. จิตสำนึก (Conscious) เป็นส่วนของจิตใจที่คนเรารู้สึกนึกคิดอยู่ในแต่ละขณะของการดำเนินชีวิต
2. จิตกอนสำนึก (Preconscious) เป็นส่วนของจิตใจที่ตามปกติแล้วบุคคลอาจจะไม่ได้ตระหนักถึง แต่หากใช้ความตั้งใจจะขึ้นมาสู่จิตสำนึกได้ เช่น การนึกถึงเหตุการณ์บางอย่างในอดีต
3. จิตใต้สำนึก (Unconscious) เป็นแหล่งที่เก็บความคิดและความรู้สึกที่ถูกเก็บกด ซึ่งสิ่งต่างๆ เหล่านี้บางครั้งถูกส่งออกมายังจิตสำนึก โดยต้องผ่านการตรวจสอบของจิตกึ่งรู้สำนึกก่อน จิตใต้สำนึกจะเป็นส่วนของสัญชาตญาณทั้งหลาย ความปรารถนาต่างๆ ความพึงพอใจ โดยที่มันไม่สนใจเรื่องของเวลา เหตุผล หรือความขัดแย้ง

กล่าวได้ว่าจิตสำนึกและจิตใต้สำนึกกระตุ้นให้มนุษย์ทำพฤติกรรมต่างๆ พฤติกรรมที่เกิดขึ้นบางประเภทถูกกระตุ้นโดยจิตสำนึกอย่างเดียว ซึ่งเป็นพฤติกรรมที่พึงประสงค์กระทำด้วยความระมัดระวัง เช่น การคิด การพูด การกระทำไปแล้วถ้าบุคคลที่มีสติจะระลึกได้ทันทีว่าควรกระทำหรือไม่ควรกระทำ เมื่อระลึกได้ว่าไม่ควรกระทำก็จะเปลี่ยนคำพูด วิธีคิดและการกระทำเสียใหม่ ส่วนจิตใต้สำนึกจะเป็นตัวกระตุ้นให้ปฏิบัติพฤติกรรมทั่วไป เป็นแรงจูงใจให้เกิดพฤติกรรมที่ไร้เหตุผลและผิดปกติ

จิตสำนึกที่ส่งผลต่อความเป็นครู

ความสำคัญของการมีจิตสำนึกนั้น เป็นสิ่งที่ใช้ประเมินค่าของจิตใจว่าสิ่งใดเป็นสิ่งสำคัญ หากประเมินค่าถึงสิ่งใดแล้วต้องตระหนักถึงความสำคัญที่มีต่อสิ่งนั้น แสดงว่าจิตสำนึก ได้เกิดขึ้นกับบุคคลนั้นแล้ว

⁹ ศิริพันธ์ เวชสิทธิ์, “การพัฒนาบุคลากรด้านสุขภาพแบบองค์รวมเพื่อสร้างจิตสำนึกคุณภาพ”. วิทยานิพนธ์ ศึกษาศาสตรดุษฎีบัณฑิต ศศ.ด., (อาชีวศึกษา), (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 2546). หน้า 46.

จิตสำนึกของบุคคลเป็นภาวะของจิตใจก่อนการแสดงออกเชิงพฤติกรรมทางกายภาพของบุคคล¹⁰ การให้ความสำคัญต่อการมีจิตสำนึกส่งผลต่อการกระทำของบุคคลในการกระทำสิ่งใด เพื่อให้บรรลุจุดหมายที่ต้องการ โดยจิตสำนึกเป็นสิ่งที่ทำให้รู้ถึงความต้องการของตนเอง สามารถเลือกจุดมุ่งหมายเฉพาะที่จะตอบสนองความต้องการของตนได้โดยวางแผนการกระทำ จัดลำดับความสำคัญ และวางแผนการเพื่อเริ่มลงมือปฏิบัติในเวลาที่เหมาะสม สามารถควบคุมการกระทำในขณะที่กำลังดำเนินไป และส่งผลสะท้อนให้การปฏิบัตินั้นบรรลุจุดหมายที่ตั้งไว้ได้ (Mitra)¹¹ หากเกิดปัญหาของการขาดจิตสำนึกในแต่ละบุคคลแล้ว ย่อมส่งผลกระทบต่อสภาพจิตใจของตนเองและสังคมรอบข้างได้ ซึ่งการขาดจิตสำนึกนั้นจะเกิดจากปัจจัยสำคัญได้แก่ 1) ความไม่รู้ ที่ทำให้ขาดโอกาสที่จะได้เรียนรู้ให้เกิดปัญญาใหม่ หลงยึดติดอยู่กับตนเอง 2) ความไม่รัก มีความเห็นห่างของครอบครัว มิตรสหาย เพื่อนร่วมงาน ที่ต่างคนต่างอยู่จึงไม่สามารถเติมเต็มความรู้สึกลงมาจิตใจต่อกันได้ และ 3) ความไม่อดทน ไม่อดทนต่อการกระทำของผู้อื่นมองแต่ตนเองเป็นที่ตั้ง ไม่ยอมรับความแตกต่าง ไม่ชอบงานหนัก สิ่งเหล่านี้หากเกิดขึ้นก็จะทำให้สภาพจิตใจของบุคคล และสังคมรอบข้าง เกิดความเสื่อมโทรมทางจิตใจมากขึ้น

การมีจิตสำนึกความเป็นครูจึงเป็นสิ่งทีครูทุกคนควรพึงมีติดตัวอยู่ตลอดเวลา การตระหนักถึงบทบาทและหน้าที่ของครูในการปฏิบัติหน้าที่ด้วยความศรัทธา ความรับผิดชอบ ความจริงใจ และทำอย่างเต็มความสามารถ ผู้ที่เป็นครูจึงต้องควบคุมตนเองและเข้มงวดกับตนเองอย่างหนักในด้านความรู้ วิธีการสอน ความประพฤติ คุณธรรม และจริยธรรม (นิเชต สุนทรพิทักษ์¹²) เพื่อเป็นเครื่องกำหนดสติในการกระทำใดๆ ของตนให้สามารถระงับอารมณ์ ความรู้สึก และพฤติกรรม ทำให้ตนเหมาะสมกับความเป็นครู เพราะหน้าที่ครูคือ ผู้สั่งสอนให้ศิษย์เป็นคนดี มีความรู้ ดังนั้นเมื่อเข้าสู่วิชาชีพครูแล้วต้องตระหนักถึงจิตสำนึกของความเป็นครูให้มีชัดเจน โดยการสร้างรูปแบบและเป็นตัวอย่างที่ดี ไม่ว่าจะเป็นการพูด กิริยามารยาท การแต่งกาย ตลอดจนการพิจารณาความ ผิด ชอบ ชั่ว ดี หากมองในแง่มุมมองของการปฏิบัติงาน ครูต้องอุทิศเวลาในการทำหน้าที่ของตนเอง ไม่ละทิ้ง หรือทอดทิ้งหน้าที่ จากที่กล่าวมาก็คือหลักปฏิบัติหนึ่งซึ่งตรงกับระเบียบในการกำหนดจรรยาบรรณในวิชาชีพครูอีกด้วย ซึ่งเรื่องดังกล่าวจะอยู่ท่ามกลางการสังเกตเฝ้ามองของศิษย์และสังคมภายนอก การประพฤติปฏิบัติหน้าที่ครูอย่างมีจิตสำนึกความครูจึงมีความสำคัญอย่างยิ่งที่จะทำให้ผู้ทำหน้าที่ครูคงคุณค่า มีศักดิ์ศรีในวิชาชีพและบ่งบอกถึงความเฉพาะในวิชาชีพครูได้อย่างชัดเจน

ข้อเสนอแนะ

การมีจิตสำนึกของความเป็นครู ไม่ใช่เป็นเพียงความสำนึกในบทบาทภาระหน้าที่ที่ต้องรับผิดชอบตามสถานภาพหรือตำแหน่งของแต่ละบุคคลที่ได้มาเท่านั้น เมื่อกล่าวถึงในบทบาทหน้าที่ และความรับผิดชอบของครูแล้ว จะหมายถึงภารกิจที่ผู้เป็นครูต้องกระทำให้เสร็จสิ้นสมบูรณ์ ซึ่งควรให้ความสำคัญโดยอาศัยหลัก คุณธรรม จริยธรรม ศีลธรรม กฎหมาย หรือด้วยความสำนึกในความถูกต้องเหมาะสมกับสภาวะต่างๆ ด้วย ฉะนั้นผู้เป็นครูควรหมั่นฝึกฝน สรรวจหรือสังเกตตนเอง และปรับปรุงแก้ไขตนเองให้อยู่ใน

¹⁰ พรศักดิ์ ผ่องแผ้ว, ข้าราชการไทย “ความสำนึกและอุดมการณ์”. พิมพ์ครั้งที่ 1, (กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2541), หน้า 20.

¹¹ Mitra, A. Fundamentals of Quality Control and Improvement. New Jersey : Prentice Hall, Inc. Place-Consciousness in Teacher Education. *Journal of Research in Rural Education*. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: <http://jrre.vhost.psu.edu/wp-content/uploads/2014/02/23-7.pdf>. 1998. [19 มกราคม 2561]. หน้า 39.

¹² นิเชต สุนทรพิทักษ์. เส้นทาง...ครู. พิมพ์ครั้งที่ 1. (พระนครศรีอยุธยา : เทียนวัฒนาพริ้นติ้ง, 2550). หน้า 4-5.

บุคลิกลักษณะที่เหมาะสมกับความเป็นครูที่ได้อยู่ตลอดเวลา โดยควรเริ่มฝึกที่กระบวนการพัฒนาทางด้านกายภาพ ด้านอารมณ์ ด้านสังคม และด้านสติปัญญาของครูให้เหมาะสมในการประกอบวิชาชีพครู ซึ่งจะทำให้ผู้เป็นครูเกิดเข้าใจในวิชาชีพ และความมั่นใจในตนเองมากขึ้นด้วย

สรุป

จิตสำนึกในหน้าที่ของความเป็นครู เป็นการกระทำที่บุคคลผู้ประกอบอาชีพผู้สอน มีความคิดความรู้สึกที่ดี มีพฤติกรรมที่เหมาะสม และมีคุณธรรมที่เหมาะสมกับอาชีพของตน ทำให้บุคคลนั้นสามารถควบคุมกำกับ และตัดสินใจแสดงพฤติกรรมได้เหมาะสมสอดคล้องกับบทบาทหน้าที่ โดยการแสดงออกในการกระทำของผู้ที่มีคุณลักษณะจิตสำนึกของความเป็นครู อันได้แก่ การมีสติปัญญาไหวพริบดี ยิ้มแย้มแจ่มใส มีอารมณ์ขัน จิตใจกว้าง มีความเมตตากรุณาผู้อื่น ยอมรับความคิดเห็นและการแสดงออกของนักเรียน และเป็นผู้มี ความอดทนอดกลั้นต่อคำพูด เหตุการณ์ ผลกระทบ หรือการกระทำจากสิ่งต่างๆ โดยสามารถใช้หลักเหตุและผลเข้าแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น รวมทั้งด้านกระบวนการเรียนการสอนนั้นครูต้องมีความเข้าใจในวุฒิภาวะของนักเรียน หลักจิตวิทยาการเรียนการสอน และมีความรอบรู้ในด้านสังคมที่มีผลต่อการทำงานและการดำเนินชีวิตทั้งในและนอกห้องเรียนอีกด้วย

เอกสารอ้างอิง

- ชฎาภา ประเสริฐทรง. “ประสิทธิผลของการใช้รูปแบบการให้คำปรึกษากลุ่มพฤติกรรมการรู้ คิดเพื่อเสริมสร้างจิตสำนึกในการป้องกันโรคเอดส์”. ปรินญาณิพนธ์การศึกษาดุษฎีบัณฑิต กศ.ด. (จิตวิทยาการให้คำปรึกษา). บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. 2554.
- นฤมล บุณนิม. จากภูมิปัญญาครูไทยสู่การพัฒนาครู. วารสารวิทยาจารย์. 100(12). 2545.
- นิเชต สุนทรพิทักษ์. เส้นทาง...ครู. พิมพ์ครั้งที่ 1. พระนครศรีอยุธยา : เทียนวัฒนาพรินติ้ง. 2550.
- พรศักดิ์ ผ่องแผ้ว. ข้าราชการไทย “ความสำนึกและอุดมการณ์”. พิมพ์ครั้งที่1. กรุงเทพมหานคร : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. 2541.
- พัชรา ปัทมสิงห์. “จิตสำนึกของนิสิตมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ที่มีต่อการชำระคืนเงินกองทุนเงินให้กู้ยืมเพื่อการศึกษา”. ปรินญาณิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต กศ.ม. (การอุดมศึกษา). บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.2550.
- ภาณุ วังโส. เกินกว่าพรอยต์จะจินตนาการ. พิมพ์ครั้งที่1. กรุงเทพมหานคร : My Bangkok Publishing House. 2549.
- รัศมี สีหะนันท์. “การประเมินสมรรถนะความเป็นครูของข้าราชการครู สังกัด สำนักงานเขต พื้นที่ การศึกษาอุบลราชธานี เขต 3”. การศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง กศ.ม. (การศึกษาเพื่อพัฒนา). บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี. 2551.
- ศิริพันธ์ เวชสิทธิ์. “การพัฒนาบุคลากรด้านสุขภาพแบบองค์รวมเพื่อสร้างจิตสำนึกคุณภาพ”. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรดุษฎีบัณฑิต ศศ.ด. (อาชีวศึกษา). บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์. 2546.

- สาริตา สำราญรัมย์. “การพัฒนาแบบวัตจิตสำนึกการอนุรักษ์ทรัพยากร สำหรับนักเรียนชั้น
มัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร”. ปรินญาณิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต กศ.
ม. (การวัดผลการศึกษา). บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. 2553.
- สุขวสา ยอดกมล. **รู้ครูรู้นักเรียน**. ภาควิชาหลักสูตรและการสอน คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินท
รวโรฒ. 2552.
- Mitra, A. Fundamentals of Quality Control and Improvement. New Jersey: Prentice Hall, Inc. Place-
Consciousness in Teacher Education. **Journal of Research in Rural Education**. [ออนไลน์].
แหล่งที่มา: <http://jrre.vhost.psu.edu/wp-content/uploads/2014/02/23-7.pdf>. 1998. [19
มกราคม 2561].